mmv@eduskunta.fi

LAUSUNTO

3.10.2017

Dnro 480/2017

Lausunto Luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (1149/01.01/2017)

Esityksen perusteluissa todetaan Riistanhoitoyhdistyksille tulleen merkittäviä uusia haasteita muun muassa suurpetoihin liittyvän tiedotuksen, neuvonnan ja vahinkojen estotoimenpiteiden neuvonnan muodossa. Perustelujen mukaan monien metsä- ja kosteikkoelinympäristöissä elävien riistalajien kantojen on todettu taantuvan elinympäristössä tapahtuneiden muutosten johdosta. Tämän vuoksi nähdään tarpeellisena kehittä vapaaehtoiseen luonnonhoitoon kannustavia toiminta- ja rahoitusmalleja riistan elinolosuhteiden sekä metsä- ja kosteikkoluonnonmonimuotoisuuden säilyttämiseksi ja lisäämiseksi (s. 3). Nämä toimet tulisi ottaa riistanhoitotoimina huomattavasti laajemmin käyttöön. Samalla ne tulisi huomioida valtion metsätaloustoimien yhteydessä siten, että valtion maalla tapahtuva metsätaloustoiminta ei nykyisellä tavalla kohtuuttomasti heikentäisi jäljellä olevaa metsäluontoa ja sen monimuotoisuutta. Luonnonsuojelualueet eivät yksistään riitä kestävän luonnonkäytön toteutukseksi, vaan kestävällä tavalla toimiminen tulee asettaa aidosti toiminnan lähtökohdaksi myös valtion talousmetsissä.

Paliskuntain yhdistys pyytää kiinnittämään esityksessä huomiota erityisesti kahteen seikkaan:

1) Riistanhoitomaksun korotus ja käyttö

Esityksessä ehdotetaan riistanhoitomaksua korotettavaksi. Riistanhoitomaksuina kerättävästä määrärahasta katetaan muun muassa metsästäjien ryhmävakuutuksesta aiheutuvat menot. Ryhmävakuutusta tulisi muuttaa siten, että se kattaisi myös metsästyskoirien aiheuttamat vahingot.

Suomessa on 650 000 koiraa ja määrä kasvaa edelleen vuosittain. Kymmenestä suosituimmasta koirarodusta seitsemän on metsästyskoiria (Kennelliitto). Koiran käyttö metsästyksessä onkin keskeinen osa suomalaista metsästyskulttuuria. Metsästyskortin lunastaa Suomessa vuosittain noin 300 000 ihmistä ja huomattava osa heistä käyttää metsästyksessä koiraa apunaan. Koiria käytetään lähes kaikkien riistalajien metsästyksessä. (Riistakeskus.) Koiriin liittyvää lainsäädäntöä löytyy useista eri säädöksistä. Keskeisin näistä on metsästyslaki (ML 615/1993). Lisäksi on huomioitava metsästysasetus

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

(MA 666/1993), eläinsuojelulaki (ESL 247/1996) ja sen nojalla annetut asetukset eläinten pidosta (mm. valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta 2010/674), poronhoitolaki (PHL 848/1990), järjestyslaki (JL 612/2003) sekä rikoslaki (RL 39/1889). Hallituksen esityksen mukaisesti ML on muun ohella koiran pitämistä säätelevä yleislaki, jonka ohella on noudatettava mitä erityslaeissa on säädetty. Koirien pidon säätelyä ML:ssa perustellaan koirien tärkeällä roolilla metsästyksessä, mutta myös sillä, että koira voi aiheuttaa riistakannoille vahinkoa (HE 300/1992). Metsästyslaki koskee siis kaikkia koiranomistajia, ei ainoastaan metsästäjiä ja metsästyskoiria.

Koirien ja porojen ei-toivotut kohtaamiset aiheuttavat poronhoitoalueella säännöllisesti ongelmia. Viime vuosina ongelmien määrä on kasvanut rajusti. Koirien poroille tai poronhoitotöille aiheuttamia vahinkoja ja häiriöitä on tapahtunut kaikissa paliskunnissa. 2010-luvun aikana ilmoitettujen tai muutoin havaittujen koiran aiheuttamien vahinkojen määrä vaihtelee paliskunnittain yhdestä vahinkotapahtumasta peräti 35:n erilliseen tapaukseen. Nykyisellään tilanne on se, että koirien hyökkäysten seurauksena kuolee tai joudutaan lopettamaan vuosittain useita kymmeniä poroja. Myös muita luonnonvaraisia eläimiä päätyy koirien tappamiksi.

Ylivoimaisesti eniten porovahinkoja aiheuttavat metsästyskoirat sekä metsästyksen yhteydessä että koulutustilanteissa. Erityisen suuria ongelmia ovat viime vuosina saaneet aikaan nopeasti yleistynyt usean metsästyskoiran yhtäaikainen käyttö sekä metsästäjien ja muiden luonnossa liikkuvien lisääntynyt osaamattomuus, välinpitämättömyys ja vastuuttomuus koirien käytössä. Lisäksi metsästyskoirien kouluttamisesta aiheutuu häiriötä ja vaaraa poroille myös varsinaisen metsästysajan ulkopuolella silloin, kun koiria koulutetaan maastossa irrallaan. Koiravahinkoja aiheutuu myös matkailijoiden ja paikallisten irtokoirista. Saamelaisten kotiseutualueella kanakoirat aiheuttavat paljon ongelmia. Muulla poronhoitoalueella eniten harmia aiheuttavat hirvikoirat, isot vahvan metsästysvietin omaavat koirat sekä valvomatta irralleen jätetyt koirat rodusta riippumatta.

Koirat tappavat poroja sekä suoraan raatelemalla että välillisesti. Useimmin koiran aiheuttama välillinen porokuolema tapahtuu, kun koira raatelee tai ajattaa poroa niin, että poro on vammautumisen vuoksi lopetettava. Tavanomaisia porojen vammautumisia ovat sarvien ja jalkojen katkeamiset, sisäiset vammat ja muut myöhemmin ilmenevät vammat. Koirat aiheuttavat usein myös porojen hukkumisia ajattamalla poroja ojiin tai heikoille jäille sekä porokolareita ajattamalla pakoon ryntäävät porot liikenteen sekaan. Muita tyypillisiä vahinkoja ja ongelmia ovat aitaan koottujen porojen ryntääminen aitojen läpi, tokkien hajottaminen sekä laidunten käytön ja poronhoitotöiden häiriintyminen tai estyminen. Lisäksi koirat aiheuttavat häiriöitä porojen luontaiseen elämänrytmiin: vasat erkaantuvat emistään, rykimä häiriintyy, vasoja luodaan ajattamisen tai loukkaantumisen seurauksena. Porot ovat levottomia ja rauhattomia. Koiravaltaiset laidunalueet tyhjenevät poroista ja vastaavasti laidunpaine kasvaa muualla. Porot voivat paeta koirien edellä pitkiä matkoja: joissakin tapauksissa koirat ovat ajaneet poroja naapuripaliskuntiin ja raja-alueilla myös naapurimaihin saakka.

Koirien aiheuttamiin vahinkoihin liittyvässä tiedonkulussa on merkittäviä ongelmia. Tieto koiran aiheuttamasta vahingosta jätetään usein ilmoittamatta tai se saadaan viiveellä joko asianosaiselta tai kolmannelta osapuolelta. Vahinkojen todentaminen tekijän tasolla on yleensä erittäin vaikeaa. Tapauksissa, joissa tekijä on todennettavissa, saadaan useimmiten aikaan sopimus asianosaisten kesken ilman kolmansien osapuolien mukaantuloa. Toisinaan korvauksia haetaan myös oikeusteitse. Ongelmakokonaisuuden luonteesta johtuen tapauksia on oikeuskäsittelyssä äärimmäisen harvoin varsinaisten vahinkotapahtumien määrään nähden. Useammin oikeuskäsittelyyn päätyvät sen sijaan tapaukset, joissa poronomistaja tai poropaimen on ampunut porojen kimppuun käyneen koiran poroja suojellakseen.

Koska metsästys on luonteeltaan toimintaa, josta aiheutuu onnettomuusriskejä, tulisi sille asettaa sellaiset vähimmäisvaatimukset kieltoineen ja rajoituksineen, jotka minimoisivat onnettomuuksien ja vahinkojen vaaran. Koirien irti pitoon luonnossa liittyy paljon ongelmia, joihin nykylainsäädännön kehyksissä on vaikeaa tai mahdotonta puuttua sekä vahinkotapahtumia, joiden tulkintaa oikeuskäytännössä on vaikeaa ennakoida ja hahmottaa.

Koirien poroille ja poronhoitotöille aiheuttamat vahingot on korvattava PHL 42 §:n mukaisesti tai miten vahingonkorvauslaissa säädetään. Ongelmana on kuitenkin se, että suurin osa vahingoista jätetään ilmoittamatta, eikä tekijää saada niistä vastuuseen. Toinen ongelma on se, että vahingot voivat olla tapauskohtaisesti hyvinkin suuret. Esimerkiksi yksittäisen poron arvo vaihtelee porolajin mukaisesti, mutta voi tapauskohtaisesti nousta yli 3000 euron, jos kyseessä on esimerkiksi koulutettu matkailu- tai kilpaporo. Lisäksi vahingon selvittelystä aiheutuvat kulut ja työkulut, kuten tokan uudelleen kokoaminen, voivat nostaa korvattavat vahingot kymmeniin tuhansiin euroihin. Koiranomistajan hankkimat vakuutukset voivat joissakin tapauksissa auttaa vahingonkorvausten hoitamista, mutta ne ovat täysin vapaaehtoisia. Kotivakuutuksen vastuuvakuutus voi kattaa myös koiran aiheuttamat vahingot, samoin erilliset koiravakuutukset. Ylivoimainen valtaosa koirien aiheuttamista vahingoista jää nykyisellään kuitenkin korvaamatta vahingonkärsijälle.

Tapahtuneiden vahinkojen korvaamatta jäämiseen liittyvään ongelmaan tulisi etsiä ratkaisuja metsästäjävakuutusten tai muiden metsästykseen liittyvien maksujen kautta. Laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta säätää paitsi riistanhoitomaksun keräämisestä myös sen käytöstä. Määrärahasta osoitetaan vuosittain Suomen riistakeskukselle ja riistanhoitoyhdistyksille valtionosuus niiden käyttö- ja pääomamenoihin sekä metsästäjien ryhmävakuutuksesta aiheutuviin menoihin. Ministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä määrärahan käyttämisestä.

Nykyisellään näyttäisi siltä, että LRP ei mahdollistaisi sinällään riistanhoitomaksujen käyttämistä metsästyksessä aiheutuvien porovahinkojen tai muiden metsästäjien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen. Koska maksukäytäntö on olemassa, olisi asian korjaamien lakiuudistuksella tehtävissä. Riistanhoitomaksua olisi mahdollista korottaa ja koirien aiheuttamat vahingot korvata sen kautta. Toinen

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1 Puh: (016) 331 6000 etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi Y-tunnus 0192404-5
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI Fax: (016) 331 6060 www.paliskunnat.fi

vaihtoehto voisi olla se, että metsästäjien ryhmävakuutuksen korvausperusteisiin lisättäisiin kolmansille osapuolille aiheutetut vahingot. Nykyisellään metsästäjien ryhmävakuutus korvaa ainoastaan henkilövahingot. Vakuutuksen korvauspiiriin voisi lisätä metsästyskoirien tai metsästäjien poroille aiheuttamat vahingot sellaisissa tapauksissa, joissa vahingonaiheuttajaa ei henkilökohtaisesti tavoiteta tai tämä ei ole maksukykyinen.

2) Riistanhoitoyhdistyksen maastotarkastuksiin osallistumisen kustannukset

Riistanhoitoyhdistysten julkisiin hallintotehtäviin kuuluu jo nykyisellään osallistuminen riistavahinkojen maastotarkastuksiin asiantuntijana. Nykyisellään riistanhoitoyhdistyksille ei kuitenkaan korvata tarkastukseen osallistumisesta aiheutuvia kustannuksia. Esityksen mukaan nämä kustannukset tulisivat korvattavaksi petovahinkojen korvaamiseen varatuista määrärahoista. Paliskuntain yhdistys vaatii, että tarkastuksiin varataan erillinen määräraha tai se korvataan petovahinkoihin varatuista määrärahoista ainoastaan siinä tapauksessa, että vahingonkorvaukset voidaan maksaa vahingonkärsijöille täysimääräisinä. Vahingonkärsijöille aiheutuvaa taakkaa suurpetojen aiheuttamista ongelmista ei saa lisätä. Se on jo nykyisellään täysin kohtuuton.

Lisäksi yhdistys pyytää huomioimaan vahingonkärsijöiden oikeusturvan varmistamisen vahingontarkastusten muutosten yhteydessä. Maastotarkastukseen osallistuvien henkilöiden todellinen asiantuntemus ja osaaminen tulee varmistaa ja todentaa ja valittujen henkilöiden tulee toimia tehtävässään aina selkeästi virkavastuulla.

Paliskuntain yhdistys

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5